

σιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Τοῦ Λόγου ἡσπὸν διὰ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν Φιλοσοφικῶν Ἐπιστημῶν ἀποδεικνύοντος τὴν ἔαυτοῦ ἀἰδιότητα καὶ θεότητα, βέλτιον παντὶ ἀγθρώπῳ πείθεσθαι καὶ διποτάσσεσθαι αὐτῷ, οὐας ἔχη ζωὴν αἰώνιον, καὶ μή συμφέροντεν τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς αἵρετοῖς, ^{ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Θ. ΒΕΛΤΖΗΣ} μετ' αὐτῶν ὀνειδισμοὺς καὶ ἀτιμίας καὶ κυλαστικούς αἰώνιον ἐν τῇ λίμνῃ, τῇ καιομένῃ ἐν πυρὶ καὶ θεῖῳ. Οἱ ἔχοντες δὲ ταῦτα ἀκούειν ἀκούετω.

ΛΟΓΙΚΗ ΣΚΕΨΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΛΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ἐκ τῆς λύσεως τῶν δύο περὶ αὐτοῦ τεθέντων ζητημάτων ἀπεδείχθη ἀἰδιον καὶ αἰτιατόν, ως ἐκ τοῦ Θεοῦ γεννητόν, καὶ διεκρίθη ἔνθεν μὲν τοῦ ἀνατίου εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἔνθεν δὲ τοῦ ποιητοῦ καὶ χρονικοῦ εἶναι τῶν πεπερασμένων κτισμάτων. Νῦν δὲ τὰ δύο ταῦτα προσόντα τῆς τοῦ Λόγου ὑποστάσεως, τὸ γεννητόν καὶ τὸ ἀἰδιον, λαμβάνομεν πρὸς λογικὴν σκέψιν, οὐας γνῶμεν πότερον προηγεῖται κατὰ τὴν λογικὴν νόησιν καὶ πότερον ἔπειται, πότερον νοεῖται ως αἴτιον καὶ ἀρχὴ καὶ πότερον ως συγέπεια.

Κατὰ λόγον δὲ σκεπτόμενοι, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ γεννητόν ἐστι πρῶτον καὶ οὐσιῶδες προσὸν τῆς τοῦ Λόγου ὑποστάσεως, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ ἀἰδιον ἀκολουθεῖ ως ἄμεσος καὶ φυσικὴ συγέπεια. Διότι τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ἐστὶ γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖως ἐστὶ καὶ ἀἰδιον. Εἰ δὲ οὐκ ἦν γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ποιητὸν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, οὐδὲ ἀἰδιον ἦν, ἀλλὰ χρονικόν. Τὸ ποιητὸν εἶναι τῶν κτισμάτων ἔχει φυσικὴν συγέπειαν τὸν χρόνον, τὸ δὲ γεννητὸν εἶναι τοῦ Λόγου ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔχει φυσικὴν καὶ ἄμεσον συγέπειαν τὴν ἀἰδιότητα ἢ τὴν συναϊδιότητα μετὰ τοῦ εἶναι τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο, ἐὰν ἀφέλωμεν τὸ ἀἰδιον ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Λόγου, συναφαί-

ροῦμεν αὐτὸς ἄμα καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ διότι, ἐὰν εἴπωμεν, κατὰ τὴν βλάσφημον φῆσιν τοῦ Ἀρείου, «τὸν καὶρός, ὅτε ὁ Λόγος οὐκ ἦν,» ἀναγκαῖως ἔπειται καὶ ὅτι τὸν καὶρός, ὅτε ὁ Θεός οὐκ ἦν τοῦ Λόγου Πατέρ, ὅτι ἐν γρόνῳ ἐγένετο Πατέρ, μὴ ω̄ πρότερον, ὅτι ἔχει χρονικὸν εἶναι, καὶ οὐχὶ ἀΐδιον καὶ δεῖ τὸ αὐτό. Ἄρα τὸ ἀφαίρεσις τὸν καὶρόν τοῦ Λόγου ἀΐδιοτητος τοῦ Λόγου ἀναγκαῖως συνεπάγεται καὶ τὸν ἀφαίρεσιν τὴν ἀΐδιοτητος τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἰ ὁ Θεός ἐστιν ἀΐδιος, ἀναγκαῖως ἔπειται ὅτι καὶρός ἐξ αὐτοῦ γεννητὸς Υἱός ἐστιν συναΐδιος. Πρόδηλον ἄρα ὅτι τὸ γεννητόν ἐστι τὸ πρῶτον καὶ οὐσιώδες προσὸν τῆς τοῦ Λόγου ὑποστάσεως, τὸ δὲ ἀΐδιον ὡς ἄμεσος καὶ φυσικὴ αὐτοῦ συνέπεια ἀκολουθεῖ. Αἰτιολογεῖται λοιπὸν τὸ ἀΐδιον διὰ τοῦ γεννητοῦ οὗτοῦ: Τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ἐστὶν ἀΐδιον, διότι ἐστὶ γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰ μὴ τὸν γεννητόν, οὐδὲ ἀΐδιον τὸν ἄλλον ἔστιν ὁμολογουμένως γεννητόν. ἄρα καὶ ἀΐδιον καὶ συναΐδιον τῷ εἶναι τοῦ Γεννήτορος. Καθὼς δὲ τὸ γεννητόν αἰτιολογεῖ τὸ ἀΐδιον, ὡς φυσικὸν αὐτοῦ αἴτιον, οὗτοι καὶ τὸ ἀΐδιον ἀνταιτιολογεῖ τὸ γεννητόν, ὡς ἄμεσος καὶ φυσικὴ αὐτοῦ συνέπεια, οὗτοι: Τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ἐστὶ γεννητόν, διότι ἐστὶν ἀΐδιον καὶ εἰ μὴ τὸν ἀΐδιον, οὐδὲ γεννητὸν τὸν ἄλλον ἔστιν ὁμολογουμένως ἀΐδιον. ἄρα καὶ γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ.—Διαχριτέα δὲ τὸ αἰτιολογία τῆς συνεπείας διὰ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἀπὸ τῆς αἰτιολογίας τῆς ἀρχῆς διὰ τῆς συνεπείας αὐτῆς. διότι η μὲν συνέπεια αἰτιολογεῖται ὑπαρκτικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ἄμα διὰ τῆς ἑαυτῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας, τὸ δὲ ἀρχὴ καὶ αἰτία αἰτιολογεῖται ἀποδεικτικῶς μόνον διὰ τῆς ἑαυτῆς συνεπείας, οὐγὶ δὲ καὶ ὑπαρκτικῶς. Η ὑπαρξίας τοῦ οὗτοῦ αἰτιολογεῖται ὑπαρκτικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διότι ὁ πατέρ έστιν ὁ αἴτιος τῆς ὑπάρξεως τοῦ οὗτοῦ, καὶ, τοῦ πατρὸς ὑπάρχοντος, ὑπάρχει ἀναγκαῖως καὶ ὁ οὗτος αὐτοῦ, οὐ τὸ οὗτον αἰτιολογεῖται ἄμα καὶ ἀποδεικνύεται διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ πα-

τρός. Ή δὲ ὑπαρξίας τοῦ πατρὸς αἰτιολογεῖται μόνον ἀποδεικτικῶς διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ υἱοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπαρκτικῶς· ὅταν λέγων· Γέναρχει ὁ πατέρας, διότι ὑπάρχει ὁ εὖ αὐτοῦ γεννηθεὶς υἱός, οὐδὲν ἄλλο λέγων, οὐδὲν διὰ ὑπαρξίας τοῦ υἱοῦ μαρτυρεῖ καὶ ἀποδεικνύει τὴν ὑπαρξίαν τοῦ πατρός, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ παράγειαν τοῦ αὐτοῦ, τοῦ διὰ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Ἀρα δὲ λόγῳ, ὑπαρκτική αἰτιολογία τῇ γενομένῃ διὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἄλλῃ τῇ ἀποδεικτική αἰτιολογίᾳ τῇ γενομένῃ διὰ τῆς συνεπείας. Η αἰτιολογία τοῦ ἀιδίου διὰ τοῦ γεννητοῦ καλεῖται ὑπαρκτική καὶ ἀποδεικτική, διότι τὸ ἀιδίον ἀποδεικνύεται ως ἀμεσος καὶ φυσική συνέπεια τοῦ γεννητοῦ, καὶ ὁ ὁμολογῶν τὸ γεννητὸν ἀναγκαίως συνομολογήσει καὶ τὸ ἀιδίον· οὐδὲ ἀντιστροφος αἰτιολογία τοῦ γεννητοῦ· διὰ τοῦ ἀιδίου καλεῖται μόνον ἀποδεικτική, διότι τὸ εἶναι τῆς συνεπείας ἀποδεικνύει τὸ εἶναι τῆς ἀρχῆς, εἴ τοι δὲ πρέρχεται, ἄλλ' οὐκ αἰτιολογεῖ αὐτὴν ὑπαρκτικῶς. Καὶ ἄλλως εἰπεῖν: Ἀρχὴ καὶ συνέπεια, αἰτία καὶ ἀποτέλεσμα, αἰτίου καὶ αἰτιατόν, συγγοοῦνται ἀγωρίστως καὶ ἀναγκαίως· διότι οὔτε η ἀρχὴ δύναται ὑπάρχειν ἀνευ τῆς συνεπείας, ης ἐνεκα γαρακτηρίζεται ως ἀρχή, οὔτε η συνέπεια δύναται ὑπάρχειν ἀνευ τῆς αἰτίας, ης ἐνεκα ἔγει τὴν ὑπαρξίαν. Ενεκα τοῦ λογικοῦ τούτου συνδέσμου τοῦ μεταξὺ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν συνεπειῶν, τῶν αἰτίων καὶ τῶν αἰτιατῶν, η ὁμολογία η η θέσις τῆς ἀρχῆς συνεισάγει ἀναγκαίως καὶ τὴν ὁμολογίαν καὶ τὴν θέσιν τῆς συνεπείας, η δὲ ἀρνησις τῆς ἀρχῆς ἀρνησίς ἐστι καὶ τῆς συνεπείας καὶ ἀντιστροφῶς, η ὁμολογία η η ἀρνησις τῆς συνεπείας συνεισάγει κατὰ λογικὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ὁμολογίαν η τὴν ἀρνησιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Κατὰ τὸν λογικὸν τούτον νόμον τὰ δύο προσόντα τῆς τοῦ Λόγου ὑποστάσεως, τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἀιδίον, ἐπειδὴ σχετίζονται πρὸς ἄλληλα κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς συνεπείας, τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἀμοιβαίως αἰτιολογοῦνται καὶ συναπο-

δεικνύονται. Τεθέντος τοῦ γεννητοῦ, τὸ ἀΐδιον ἐπακολουθεῖ ὡς φυσική καὶ ἀμεσος συνέπεια ἔκείνου, καὶ αἰτιολογεῖται ὑπαρκτικῶς, καὶ ἀποδεικνύεται διὰ τῆς ὁμολογουμένης αὐτοῦ ἀρχῆς τεθέντος δὲ τοῦ ἀΐδιου, συντίθεται καὶ τὸ γεννητὸν ωφαλίτιον αὐτοῦ, καὶ ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξία τοῦ γεννητοῦ διάτης ὁμολογουμένης ὑπάρξεως τοῦ ἀΐδιου. Ἐκ τοῦ λογικοῦ τούτου νόμου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν λογικῆς σκέψεως πορεύομεθα λογικὰ καὶ λίαν φωτιστικὰ πορίσματα, οἵα τὰ ἔξῆς.

Ο παραδεχόμενος ἀρχὴν τινα ὡς αὐτόδηλον καὶ ὁμολογουμένην, τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς συνέπειαν ἀρνούμενος, παραλογίζεται καὶ ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς ἐαυτόν. Ωσαύτως παραλογίζεται καὶ ἀντιφάσκει καὶ ὁ τὴν αὐτόδηλον συνέπειαν ὁμολογῶν, τὴν δὲ δι' αὐτῆς ἀποδεικνυομένην ἀρχὴν ἀποκρούων καὶ ἀπαρνούμενος. Ο δὲ πᾶσαι ἀρχὴν καὶ συνέπειαν ἀπαρνούμενος, ὁ τοιοῦτος ἔχουσιώς ἐκτυφλοῖ τοὺς φυσικοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς καὶ οὐ βούλεται βλέπειν, αἴρεται τὸ σκότος, καὶ ἀποφεύγει τὸ φῶς, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.

Τοὺς παραλογισμοὺς τούτους, καὶ ἐν γένει τὴν παρὰ τὸν ὄρθιον λόγον νόησιν καὶ κρίσιν βλέπομεν εἰς τοὺς αἱρετικοὺς τῶν χριστιανῶν, καὶ εἰς πάντας τοὺς εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπιστοῦντας. Λάβωμεν πρῶτον ὡς παράδειγμα τὴν αἴρεσιν τοῦ Ἀρείου, καὶ σκοπῶμεν τοὺς παραλογισμοὺς καὶ τὰς ἀντιφάσεις τοῦ αἱρετιάρχου τούτου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ.

Ο "Ἀρείος παρεδέχετο τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῶν ἀγίων Γραφῶν, καὶ δι' αὐτῶν ἐπειρᾶτο νὰ κατασκευάσῃ καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἔαυτοῦ αἴρεσιν. Αἱ Γραφαὶ διὰ πολλῶν χωρίων κατηγοροῦσιν ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Λόγου τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἀΐδιον. «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος.» «Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός.» «Ο μονογενῆς Ιἱός, ὁ ὃν εἰς τὸν κόλπον

»τοῦ Πατρός, ἐκεῖνος ἔξηγήσατο.» «Πολυμερῶς καὶ πολυ-
τρόπιως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς
»προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλγειν
»ῆμιν ἐν Ιἴῳ, δινέθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὐ καὶ
»τοὺς αἰώνας ἐποίησε. Ὁς ὧν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ
»χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα
»τῷ ρήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ» Ἐνῷ λοιπὸν αἱ
Γραφικαὶ σαφῶς κατηγοροῦσιν ἐπὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ Λό-
γου τὸ γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῆς ἀδιότητος τῇ συν-
αἰδιόσῃ, τος, ὁ τὸ κῦρος καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν παρα-
δεχόμενος καὶ ὁμολογῶν Ἀρειος ἀρνεῖται πρῶτον τὴν ἀι-
διότητα, λέγων, παρὰ τὰς Γραφικὰς μαρτυρίας, «τὸν καὶ-
ρός, ὅτε οὐκ ἦν.» Ἐπειτα ἀρνεῖται καὶ τὸ γεννητὸν ἐκ
τοῦ Θεοῦ, λέγων «Ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο.» Τὸ δὲ «ἐξ οὐκ
ὄντων» γινόμενον ποιγτόν ἐστι, καὶ οὐ γεννητὸν ἐκ τοῦ
Θεοῦ. Ἀρνηθεὶς δὲ τοῦ Ιἴοῦ τὴν υἱότητα καὶ ἀδιότητα,
γρηγεῖτο ἐπομένως καὶ τὴν ὁμοουσιότητα αὐτοῦ καὶ τὴν
ἰσότητα πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα, καὶ μετέτρεπε τὸν ισό-
θεον λόγον καὶ ποιητὴν τῶν κτισμάτων εἰς κτίσμα καὶ
ποίημα, καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν μετέτρεπεν αὕτης
εἰς κτισματολατρείαν καὶ εἰδωλολατρείαν· ὅτι ἀντὶ τοῦ
Θεοῦ καὶ ἵσα τῷ Θεῷ ἐλάττευε τὸ πρῶτον τοῦ Θεοῦ κτί-
σμα καὶ ποίημα. Οὗτος δὲ παραλογιζόμενος καὶ παραφρο-
νῶν ὁ Ἀρειος, πρὸς τὴν ἀληθείαν τῶν Γραφικῶν μαρτυ-
ριῶν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκων, φέτο ὑπερμαχεῖν τῆς
ἀληθείας, καὶ τὸν ὑπέρμαχον τῆς ἀληθείας Ἀλέξανδρον
αἱρετικὸν ἀπεκάλει! Πῶς δὲ ἔξηγεῖται ἡ διαστροφὴ αὕτη
τοῦ Ἀρείου, ἡ τύφλωσις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἀληθείας
ἀποπλάνησις; Ἐξηγεῖται διὰ τῶν ἔξῆς λόγων τοῦ Θείου
Παύλου: «Καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν
ὑπειγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν
»ποιεῖν τὰ μὴ καθίκοντα.» Ἄρα καὶ ὁ Ἀρειος καὶ οἱ ὄ-
μοιοι αὐτῷ παρεδόθησαν εἰς τὸν ἀδόκιμον νοῦν τοῦ Δια-
βόλου νοεῖν καὶ ποιεῖν τὰ μὴ καθίκοντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐδο-

κίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, ἀκούοντες τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ποιούντες τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς γινώσκεται διὰ τῶν λέγει καὶ πράπτει, διὰ τῶν ἔκυτοῦ λόγων καὶ διὰ τῶν ἔαυτοῦ ἔργων. Οἱ μὴ οὖν δοκιμάζοντες ἔχειν τὸν Θεόν ἐν ἐπιγνώσει διὰ τῆς ἀκοῆς τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ὄράσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ, οὗτοι ἀποπλανῶνται ὑπὸ τοῦ Διαβόλου, ἢ, κατὰ Παῦλον εἰπεῖν, παραδίδονται εἰς ἀδόκιμον νοῦν ποιεῖν τὰ μὴ καθίκοντα τῆς λογικῆς καὶ τῆς φύσει τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὸν ἀδόκιμον τοῦτον νοῦν παραδίδονται καὶ πάντες οἱ ἀπιστοῦντες εἰς τοὺς λόγους τῶν ἁγίων Γραφῶν, καὶ διὰ τοῦτο παραλογίζονται καὶ ἀποπλανῶνται ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, καὶ μωραινόμενοι οἶονται εἶναι σοφοί, καὶ ἐνώπιον ἔαυτῶν ἐπιστήμονες.

Ταῦτα τὰ λογικὰ πορίσματα ἐκ τῆς λύσεως τῶν δύο περὶ τοῦ εἶναι τοῦ Λόγου ζητημάτων, καὶ ἐκ τῆς ἐπ’ αὐτῶν λογικῆς σκέψεως, δι’ τῆς σαρέστερον ἔτι ἐλέγγονται οἱ παραλογισμοὶ καὶ τὰ σοφίσματα τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας.

ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΛΥΣΙΣ ΤΡΙΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Μετὰ τὴν λύσιν τῶν δύο περὶ τοῦ εἶναι τοῦ Λόγου ζητημάτων τίθεται ὡς τρίτον περὶ αὐτοῦ ζήτημα τὸ ἐξῆς. Ἐπειδὴ πρώτον καὶ οὐσιώδες προσὸν τῆς τοῦ Λόγου ὑποστάσεως ἀπεδείχθη τὸ γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ ἀδειον ἀπεδείχθη ὡς πρώτη καὶ ἀμεσος καὶ φυσικὴ συνέπεια τοῦ γεννητοῦ, ζητεῖται ἡδη τίνα ἀλλὰ προσόντα ἐξάγονται λογικῶς καὶ ἀναγκαίως ἐκ τοῦ πρώτου τούτου προσόντος;

Ἐκ τοῦ γεννητοῦ λογικῶς καὶ ἀναγκαίως ἐξάγονται τὸ ὅμοούσιον, τὸ ἴσον, τὸ μονογενὲς καὶ εὐγενές, ὡς ἀποδεικνύεται διὰ τῆς ἐξῆς λογικῆς σκέψεως.

Ἡ γέννησις ὄριζεται παραγγή ζώσης οὐσίας ἐκ ζώσης οὐσίας, καὶ πᾶν τὸ γεννώμενον ἔχει οὐτὴν οὐσίαν, ἥν ἔχει καὶ τὸ γεννῶν, ἥτοι ὅμοούσιον ἐσται.

τῷ γεννῶντι. Ἐπειδὴ δὲ τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ὄμολογεῖται γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀναγκαίως ἔχει τὴν αὐτὴν οὐσίαν, τὸν ἔχει καὶ ὁ Θεός, γῆτοι ὄμοούσιόν ἐστι τῷ Γεννήτορι. Εἰ γὰρ μὴ ὄμοούσιον, θεός παράξει ἐκ τῆς ἔκυτοῦ οὐσίας ἐπέραν οὐσίαν, ὁ Θεός ἐσται οὐχὶ ἀπλοῦς τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ σύνθετος καὶ κεκραμένος ἐκ διαφόρων οὐσιῶν, ὅπερ ἐστὶ σεραπωδεῖς καὶ βλάσφημον περὶ Θεοῦ λεγόμενον. Ἄρα, εἰ τὸ εἶναι τοῦ Λόγου γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀναγκαίως ἐστι καὶ ὄμοούσιον, ως ὀρθότατα καὶ λογικώτατα ἐδογμάτισεν ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τὴν ἐπερροούσιότητα ως βλάσφημον καὶ ψευδῆ ἀναθεματίσασα. Οἱ δὲ τὴν ὄμοουσιότητα τοῦ Λόγου ἀρνούμενοι Ἀρειανοὶ τροποῦντο καὶ τὸ γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, εἰς ποιητὸν ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν μετατρέποντες. Σοφιστεύόμενοι δὲ ἐμέμφοντο τὸν ὄρον ὄμοούσιον ως μὴ ἐν τῇ Γραφῇ εὑρισκόμενον. Ἀλλ' εἰ τὸ γεννητὸν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς Γραφῆς μαρτιχῶς, πῶς οὐ συμμαρτυρεῖται καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀναγκαίως ἐπόμενον ὄμοούσιον; Τὸ δὲ ἐπερροούσιον τῶν Ἀρειανῶν καὶ τὸ ἐξ οὐκ ὄντων ποιητὸν οὐχὶ μόνον οὐδὲκαμοῦ τῶν Γραφῶν ἀπαντῶνται, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιθέτως αὐτοῖς γεγραμμένων ἀποκρούονται καὶ ἀποδοκιμάζονται. Τὴν ὄμοουσιότητα ὁ ἔνσαρχος Λόγος ἀπ' εὐθείας καὶ ἀμέσως κατηγορεῖ εἰς ἔκυτον, λέγων «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμεν. Οἱ ἑωρακῶς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα.» Εἰ ὁ Λόγος τὴν ἄλλης οὐσίας τὴν τοῦ Πατρός, ὁ ἑωρακῶς αὐτὸν οὐκ ἀν ἑώρα τὸν Πατέρα, ἄλλης οὐσίας ὄντα, ὁ δὲ Λόγος «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμεν» ἐξηλέγχετο διὰ ψευδής, καὶ οὐκ ἀληθής. Προδήλως ἀρα τὴν Γραφὴν κατηγορεῖ ἐπὶ τοῦ Λόγου τὴν ὄμοουσιότητα καὶ ἀποκλείει τὴν βλάσφημον τῶν Ἀρειανῶν ἐπερροούσιότητα, καὶ τὸ δόγμα τοῦ ὄμοουσίου καὶ λογικῶς καὶ Γραφικῶς βεβαιοῦται καὶ ἀποδειχύεται, τὸ δὲ εἰς αὐτὸν ἀντικειμένη αἵρεσις καὶ λογικῶς καὶ Γραφικῶς ἐξελέγχεται, καὶ ως ψευδής ἀναθεματίζεται. Η λογικὴ ἐπιστήμη κυροῖ τὰ δόγματα τῆς Ὁρ

θοδόξου τοῦ Χριστοῦ, Ἐκκλησίας, ἀληθῆ αὐτὰ ἀποδεικνύουσα, καὶ κρατύνει τὴν εἰς αὐτὰ σωτήριον πίστιν ἐξελέγχει δὲ τοὺς παραλογισμοὺς καὶ τὰς ἀντιφάσεις τῶν αἱρετικῶν, οἵτινες παρεδόθησαν εἰς ἀδόκιμον νοῦν ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, οὐτότε οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, σαφῶς αὐτοῖς διά τε λόγων καὶ ἔργων ἀποκαλυφθέντα.

Τοῦ ὁμοούσίου σαφέστατα διὰ τοῦ γεννητοῦ ἀποδεικθέντος, συναποδεικνύεται ὡσαύτως καὶ ἡ ισότης τοῦ Λόγου πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Θεὸν καὶ Πατέρα, ἣν ἡρνοῦντο οἱ Ἀρειανοὶ καὶ Ἡμιαρειανοί, ἀρνούμενοι καὶ τὸ ὅμοούσιον καὶ τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ γεννητόν. Ὁμοούσιότης καὶ ισότης τῶν ἔχόντων τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ φύσιν συναίδιων προσώπων συννοοῦνται ἀγωρίστως καὶ ἀναγκαίως, καὶ ἡ ἐναντία ἰδέα τῆς ἀνισότητος πανταχόθεν ἀποκλείεται. Οὐ γάρ ὁ τέλειος Θεὸς γεννήσει Γίδην ἑαυτῷ ἀνισον, ἢτοι ἀτελῆ καὶ χείρονα ἑαυτοῦ, οὐδὲ δύναται λογικὴ διάνοια τὸν ὅμοούσιον τῷ Θεῷ Λόγον νοῆσαι μικρὸν ἢ μέγα ἐλασσούμενον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νοήσει αὐτὸν ἀκριβῶς ἵσον, καθὼς καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀπεφήνατο, εἰπών· «Καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος.» Η πρώτη, ισότης, ἡ ἀκριβής ισότης, ἡ ἀΐδιος ισότης, αὐτὸ τὸ ἵσον, οὐ τὴν ἰδέαν ἢ Πλατωνικὴ Φιλοσοφία περιπαθῶς ἀνεζήτει διὰ τῶν πολλῶν ἵσων, θεωρεῖται μεταξὺ τῶν δύο συναίδιων ὑποστάσεων τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Γίος, μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τελείου Νοῦ καὶ τοῦ πρώτου καὶ τελείου Λόγου, ἣν αἱ διακεκριμέναι ὑποστάσεις ἀκριβῶς ἐξισούμεναι συνιστῶσι τὴν πρώτην καὶ ἀναλλοίωτον ισότητα, τὴν πρώτην ἀκλόνητον ισορροπίαν, καὶ τὸν πρώτον ισόρροπον καὶ δίκαιον ζυγόν, ἐξ οὐ πηγάδεις καὶ ὁ καθολικὸς νόμος τῆς ισότητος καὶ τῆς ισορροπίας, ὁ ἐν ὅλῃ τῇ δημιουργίᾳ βασιλεύων, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ αὐτὴν συγκρατῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ γεννητὸν καὶ ὅμοούσιον εἶναι τοῦ Λόγου ἐξισοῦται ἀκριβῶς πρὸς τὸ ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον εἶναι τοῦ Θεοῦ, διότι καὶ τοῦτο καὶ χαρακτηρίζεται καὶ ὀνομάζεται ἡ πρώτη, Ἰδέα

τοῦ πρώτου Ὁντος, ἡ πρώτη αὐτοῦ Εἰκών, καὶ ἡ πρώτη Ἀλήθεια. Ἰδέα μέν, ως αἰτία τοῦ εἰδέναι καὶ τοῦ ἐπίστασθαι· Εἰ καὶ νόος, ὡς ἀκριβῶς ἐοικυῖα τῷ προτύπῳ· Ἀλήθεια δέ, ὅτι εἰδήσης ἡ θεωρία τὴν λήθην καὶ τὴν ἄγνοιαν αἴρει, σὸν φειδεῖ ὅντα Θεὸν ἀποκαλύπτουσα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν τελειότητα εἰς φῶς ἀγουσα. Διὰ τοῦτο τὸ γεννητόν εἶναι τοῦ Λόγου καὶ μονογενές ἐστιν· ὅτι μίαν Ἰδέαν, μίαν Εἰκόνα, μίαν Ἀλήθειαν μόνον γεννᾷ ὁ Θεός, καὶ οὐδὲ πλείονας· Ἰδέας ἔχοντο δὲ δύνατο γεννῆσαι. Εἰς ὁ Θεός, καὶ μία ἡ τοῦ Θεοῦ Ἰδέα, Εἰκών, καὶ Ἀλήθεια, ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτὸν εἰκονίζουσα καὶ παριστῶσα. Γεννᾶται δὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ μονογενὲς εἶναι τοῦ Λόγου ως φῶς ἐκ φωτός, ως ἀπαύγασμα τέλετον τῆς πρώτης αὐτοφύτευσης καὶ αὐτογνωστικῆς καὶ παγγυωστικῆς οὐσίας, καὶ τὸ μονογενὲς τοῦτο εἶναι καὶ εὐγενές ἐστιν, ὅτι ἔχει ἐκ τῆς ἀρίστης καὶ καλλίστης οὐσίας τὴν ἀρίστην καὶ καλλίστην γέννησιν. Τοιαύτη δὲ μονογενῆς καὶ εὐγενῆς οὐσία καὶ φύσις, τοιούτου μονογενές καὶ εὐγενές· Ὁν, τὸ πρῶτον ἐστι καλόν, καὶ τοῦ τελείου κάλλους ἡ τελεία ἔκφρασις καὶ παράστασις, οὐ τὴ θεωρία ἀκορέστως τέρπει τὸν θεωροῦντα καὶ ποιεῖ ὅντως μακάριον· ἔστι δὲ καὶ τὸ πρῶτον ἀγαθὸν ἐκ τοῦ πρώτου ἀγαθοῦ, οὐ ἐφίεται τὴ φύσις ἥμων, καὶ δι' οὗ μόνον μακάρια γίνεται. Ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, τὸ εἶναι τοῦ Λόγου, διότι ἐστὶ γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἀΐδιόν ἐστι καὶ ὅμοούσιον καὶ ἰσονήπρὸς τὸ ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον εἶναι τοῦ Θεοῦ, μονογενές τε καὶ εὐγενές, ἔχον πάντα τὰ προσόντα, ὅσα ἔχει καὶ ὁ Θεός, πλὴν τῆς ἀγεννησίας καὶ τῆς πατρότητος, διὰ τὸ εἶναι φύσει ἀδύνατον τὸν γεννητὸν. Υἱὸν εἶναι ἀμά καὶ ἀγέννητον Πατέρα. Τὸ ἀγέννητον καὶ τὸ γεννητόν, ἡ πατρότης καὶ ἡ υἱότης διακρίνουσι τὰς δύο συναίδοις ὑποστάσεις, ὡν ἡ μὲν νοεῖται ως πρώτη καὶ ἀναίτιος καὶ ἀπόλυτος ἀρχή, ἡ δὲ νοεῖται ως πρώτη καὶ ἀμεσος συνέπεια τῆς πρώτης ἀρχῆς, μεθ' ἣς καὶ διδίως συνυπάρχει.

Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἀιδίου συνυπάρκεως τῆς πρώτης ἀρχῆς μετὰ τῆς πρώτης συνεπείας πηγάζει καὶ ὁ καθολικὸς νόμος τῆς αἰτιότητος καὶ τῆς λογικότητος, καθ' ὃν ἐκ τοῦ καρποῦ γινώσκεται τὸ δένδρον, καὶ ἐκ τοῦ δύλου ἀποτελέσματος μνευρίσκεται ἡ ἀδηλός αὐτοῦ αἰτία, καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῆς αἰτίας προγινώσκεται καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς.¹ Η δὲ λογικὴ ἐπιστήμη, καὶ πᾶσα ἐπιστήμη ἐπὶ τοῦ νόμου τούτου θεμελιώνται, καὶ διὰ τῆς ὁρῆς αὐτοῦ ἔφαρμογής συνίσταται.

ΤΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΙΤΙΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΟΥΝ

Τὸ εἶναι τοῦ Λόγου, γεννητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ τιθέμενον καὶ ὁμολογούμενον, φύσει αἰτιολογεῖται ὑπάρχτικῶς ὑπὸ τοῦ ἀγεννήτου καὶ ἀναιτίου εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ· τὸ δὲ εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἀναίτιον ὁμολογούμενον, οὐκ αἰτιολογεῖται ὑπάρχτικῶς, ἀλλὰ μόνον λογικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ὑπὸ τοῦ γεννητοῦ εἶναι τοῦ Λόγου. Διότι τὸ εἶναι τῆς συνεπείας φύσει ἐκφαίνει καὶ ἀποδεικνύει τὸ εἶναι τῆς ἀρχῆς, ἐξ τῆς γε συνέπεια προέρχεται, καὶ ἀδύνατον, τῆς συνεπείας οὐσίας, μὴ εἶναι καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐπίσης ἐστὶν ἀδύνατον μὴ εἶναι τὴν συνέπειαν, οὐσίας τῆς ἀρχῆς, γάτις φυσικῶς καὶ ἀναγκαίως παράγει αὐτήν. Ἐκ τοῦ λογικοῦ τούτου συνδέσμου τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς συνεπείας γεννῶνται οἱ δύο ἀντίστροφοι συλλογισμοί, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἐκ τῆς γνωστῆς καὶ ὁμολογουμένης ἀρχῆς πορίζεται τὴν ἀγνοούμενην αὐτῆς συνέπειαν, ὁ δὲ ἐκ τῆς γνωστῆς καὶ ὁμολογουμένης συνεπείας ἀνευρίσκει τὴν παράγουσαν αὐτὴν ἀρχήν. Ἐντεῦθεν καὶ γάτις ἀντίστροφος αἰτιολογία τῶν συνεπειῶν διέκειται τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀρχῶν διέκειται τῶν συνεπειῶν, ἐξ ὧν γάτις μὲν πρώτη χαρακτηρίζεται ὡς ὑπάρχτική, γάτις δὲ δευτέρα ως λογική καὶ ἀποδεικτική, καθὼς ἐγένετο γάτις διάκρισις ἐν τοῖς προηγουμένοις. Κατὰ ταῦτα τὸ γεννητὸν εἶναι τοῦ Λόγου αἰτιολογεῖται ὑπάρ-

κτικῶς ὑπὸ τοῦ ἀγεννήτου εἶναι τοῦ Θεοῦ οὕτως: "Ἐστιν ὁ Λόγος, διότι ἔστιν ὁ Θεὸς ὁ φύσει γεννῶν αὐτὸν ἀιδίως ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ὑποστάσεως καὶ οὐσίας· καὶ εἰ μὴ ἦν ὁ Θεός, οὐδὲ ὁ Λόγος ἡδύνατο εἶναι· ἀλλ' ἔστιν ὁμολογουμένως ὁ Θεός· ἔστιν ἄρα καὶ ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Γίδης καὶ Λόγος, διὸ τὸ εἶναι φύσει ἀδύνατον ὑπάρχειν τὴν πρώτην ἀρχὴν ἀνευ τῆς πρώτης συνεπείας, ἣς ἔνεκκα χαρακτηρίζεται ως πρώτη ἀρχή. Τὸ δὲ ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον εἶναι τοῦ Θεοῦ ἀντιτοιχογείται λογικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ὑπὸ τοῦ γεννητοῦ εἶναι τοῦ Λόγου οὕτως: "Ἐστιν Θεός, ἡ πρώτη καὶ ἀναίτιος τῶν ὅντων ἀρχή, διότι ἔστιν ὁ Λόγος ὁ ἐξαγγέλλων καὶ διὰ τῆς ἑαυτοῦ ὑπάρξεως ἀποδειχνύων τὴν ἀναίτιον τοῦ Θεοῦ ὑπαρξίαν· καὶ εἰ μὴ ἦν ὁ Λόγος, οὐδὲ ὁ Θεὸς ἡδύνατο εἶναι πρώτη, καὶ ἀναίτιος τῶν ὅντων ἀρχή, μὴ ἔχων τὴν πρώτην καὶ ἀμεσον συνέπειαν τῆς ἑαυτοῦ ἀρχικῆς ὑπάρξεως· εἰ μὴ ἦν ὁ Λόγος, οὐδεμία γνῶσις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἡδύνατο εἶναι, ως μὴ ὑπάρχοντος τοῦ Λόγου, τοῦ ἐξαγγέλλοντος καὶ ἀποδεικνύοντος τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπαρξίαν· εἰ μὴ ὁ Θεὸς εἶχε τὸν Λόγον, οὐκ ἀν ἐγίνωσκε τὴν ἑαυτοῦ ὑπαρξίαν· ὁ γάρ Λόγος ἡ Ἰδέα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, διὸ τῆς οἵδεν ὅτι ἔστι Θεός, ἀρχὴ πρώτη καὶ ἀναίτιος, τέλειός τε καὶ αὐτάρκης. Διὰ τοῦτο, αἱρομένης τῆς ὑπάρξεως τοῦ Λόγου, συναίρεται καὶ πᾶσα εἰδῆσις καὶ γνῶσις, ἢν ὁ Θεὸς ἔχει περὶ ἑαυτοῦ, καὶ αὐτὴ, ἔτι ἡ ὑπαρξία τοῦ Θεοῦ· ὅτι Θεός, μὴ ἔχων Ιδέαν καὶ γνῶσιν περὶ τῆς ἑαυτοῦ ὑπάρξεως, οὐδέ ἔστι Θεός. "Ἄρα ὁ Λόγος αἰτιολογεῖ ἀποχρώντως τὴν ὑπαρξίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ γεννητὸν εἶναι τοῦ Λόγου ἔχει τὴν αὐτὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπάρξεως, ἢν ἔχει καὶ τὸ ἀγέννητον εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰ ὁ Θεὸς ὑπάρχει ἀναγκαίως, ἀναγκαίως συνυπάρχει καὶ ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Γίδης καὶ Λόγος, οὗ ἀνεύ ὁ Θεὸς ἀποβάλλει τὴν ἑαυτοῦ θεότητα καὶ οὐκ ἔστι Θεός. Διὰ τοῦτο ἡ ἀρνησις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Λόγου συεισάγει κατὰ λογικὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ἀρνησιν τῆς ὑπάρ-

ξεως τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἀρνησις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἀναγκαίως αἴρει καὶ τὴν συνέπειαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Λόγου. Ὁ δὲ ὄμολογῶν τὸ ἀναρχον καὶ ἀναίτιον εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἀναγκαίως συνομολογήσει καὶ τὸ συναίδειον καὶ συνάναρχον καὶ αἰτιατὸν εἶναι τοῦ Λόγου· ὡσαύτως καὶ ὁ τὸν γεννητὸν Λόγον ὄμολογῶν, καὶ τὸν ἀγέννητον αὐτοῦ **Πατέρα** συνομολογήσει, μὴ διγάμενος ἐγνοῖσαι τὸν γεννητὸν λόγον ἀνευ τοῦ γεννῶντος αὐτὸν Πατρός. Τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ αἰτιολογεῖ τὸ εἶναι τοῦ Λόγου· καὶ τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ἀνταιτιολογεῖ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τὸ μὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ χαρακτηρίζεται ὡς τὸ πρῶτον παραγωγικὸν αἴτιον, διὸ οὐ ὑπαρκτικῶς αἰτιολογεῖται τὸ εἶναι τοῦ Λόγου· τὸ δὲ εἶναι τοῦ Λόγου χαρακτηρίζεται ὡς τὸ πρῶτον ἀποδεικτικὸν αἴτιον, διὸ οὐ λογικῶς ἀποδεικνύεται ἡ ἀναίτιος τοῦ Θεοῦ ὑπαρξία. Τὸ πρῶτον παραγωγικὸν αἴτιον αἰτία ἐστὶ τῆς ὑπάρξεως πάντων τῶν ὄντων· τὸ δὲ πρῶτον ἀποδεικτικὸν αἴτιον αἰτία ἐστὶ τῆς γνώσεως παντὸς ὄντος. Ἐὰν ἀρωμεν ἐπινοίᾳ τὸ πρῶτον παραγωγικὸν αἴτιον, αἴρεται πᾶσα ὑπαρξία, πᾶσα οὐσία, πᾶσα ὑπόστασις· ἐὰν δὲ ἀρωμεν τὸ πρῶτον γνωστικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν αἴτιον, αἴρεται οὐχὶ πᾶσα ὑπαρξία, ἀλλὰ πᾶσα γνώσις καὶ πᾶσα ἀπόδειξις τῆς τῶν ὄντων ὑπάρξεως. Τὸ δὲ ὑπάρχειν ἀνευ συνειδήσεως καὶ γνώσεως τῆς ὑπάρξεως ἵσον ἐστὶ πρὸς τὸ μὴ ὑπάρχειν. Διὰ τοῦτο τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ὡς πρῶτον γνωστικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν αἴτιον ἴσοδύναμόν ἐστι πρὸς τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ τὸ πρῶτον παραγωγικὸν αἴτιον. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων ἴσοδυνάμων αἰτίων νοεῖται τὸ εἶναι τοῦ Πνεύματος αὐτῶν χαρακτηριζόμενον ὡς δεσμὸς ἀναγκαῖος μεταξὺ τῆς πρώτης ἀρχῆς καὶ τῆς πρώτης συνεπείας, ὡς Ἀγάπη, φυσικὴ μεταξὺ Πατρὸς καὶ Λίον, καὶ ὡς πρῶτον αἴτιον τῆς μακαρίας ζωῆς, τῆς ἐκφαινομένης διὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀγάπης, τῆς χαρᾶς, τῆς τέρψεως, τῆς ἀγαλλιάσεως, καὶ τῆς εὐφροσύνης. Καὶ ὡσπερ, αἰρομένου τοῦ Λόγου, αἴρεται πᾶσα γνώσις καὶ πᾶ-

σα ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὄντων, οὗτως, αἰρομένου καὶ τοῦ Πνεύματος, αἴρεται ἡ ἐν τῷ Θεῷ μακαρία ζωῆ, καὶ πᾶσα ζωὴ ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ πᾶσα αἰσθησις σέρψεως καὶ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης, καὶ πᾶσα ζωικὴ κίνησις καὶ ἐνέργεια. Διὰ τοῦτο τὸ εἶναι τοῦ Πνεύματος, ἐκπορευτὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς, χαρακτηρίζεται ως τὸ πρῶτον τῆς ζωῆς αἴτιον, καὶ ἔξισται πρός τε τὸ πρῶτον παραγωγικὸν αἴτιον, πρός τε τὸ πρῶτον γνωστικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν αἴτιον. Τὰ δὲ τρία ταῦτα συναίδια αἴτια, οὗτως ἄλλοις ὑποστατικῶς διαχειριμένα καὶ ἄλλοις ἀγώριστα, τὸν ΕΝΑ ἐν τρισὶ προσώποις τέλειον Θεὸν συνιστῶσιν, ἐπιστροφονικῶς καὶ ἀπλανῶς διὰ τοῦ Λόγου καὶ τῆς λογικῆς σκέψεως ἐννοούμενον. Ο γάρ τὸν γεννητὸν Λόγον γνοὺς ως πρῶτον γνωστικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν αἴτιον, καὶ κατὰ τὸν ὄρθον λόγον σκεπτόμενος, συννοεῖ ἀναγκαῖως καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ παραγωγικὸν αἴτιον, συννοεῖ τὴν πρώτην συγέπειαν μετὰ τῆς πρώτης ἀρχῆς, καὶ τὸν πρῶτον μεταξὺ αὐτῶν ἀναγκαῖον δεσμόν, καὶ αἰτιολογεῖ τὴν ὑπαρξίαν τοῦ Λόγου διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ὑπαρξίαν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Λόγου, καὶ τὴν ὑπαρξίαν τοῦ Ἅγιου Πνεύματος αἰτιολογεῖ διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Λόγου· τὴν δὲ ὑπαρξίαν πάντων τῶν ὄντων αἰτιολογεῖ διὰ τῆς ὁμολογουμένης ὑπάρξεως τοῦ πρώτου παραγωγικοῦ αἵτιον· τὴν δὲ ζωὴν πάντων τῶν ζώντων αἰτιολογεῖ διὰ τῆς ὁμολογουμένης ὑπάρξεως τοῦ πρώτου τῆς ζωῆς αἵτιον· τὴν δὲ ἐν τοῖς ἀνθρώποις λογικὴν καὶ ἐπιστροφονικὴν γνῶσιν αἰτιολογεῖ διὰ τοῦ Λόγου, τοῦ πρώτου γνωστικοῦ καὶ ἀποδεικτικοῦ αἵτιον. Ο δὲ τὰ πάντα ἀληθῶς καὶ ἀπλανῶς καὶ ἀποδεικτικῶς αἰτιολογῶν, οὗτος καὶ ἐπίσταται ὅτι γινώσκει τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι καὶ τὸ οὖς ἔνεκα, γινώσκει τί ἔστι καὶ διὰ τί ἔστι καὶ τίνος ἔνεκα, γινώσκει τὸ πρῶτον καὶ ἀναίτιον αἵτιον καὶ τὰ πρώτα συναίδια αἴτια, δι' ὧν τὰ πάντα ἐξηγοῦνται καὶ κατα-

νοοῦνται λογικῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς. «Ἐπιστάμεθα,» λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, «ὅταν τὴν αἰτίαν εἰδῶμεν.» Ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι ἐπιστάμεθα, ὅταν εἰδῶμεν αὐτὴν τὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν πάστης γνώσεως καὶ ἐπιστήμης. Ἐστι δὲ αὗτη ὁ μονογενῆς του Θεοῦ Λόγος· διότι, εἰ μὴ ἦν οὗτος ὁ Λόγος, οὐδὲ συνέπεια ἦν, οὐδὲ ἀρχὴ, οὐδὲ αἰτία, οὐδὲ ἀποτέλεσμα, οὐδὲ ὄρθος λόγος, οὐδὲ λογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ γνῶσις. Τοῦ δὲ Λόγου τιθεμένου καὶ δρομογουμένου ως τῆς πρώτης καὶ διδίου συνεπείας, συνομολογεῖται καὶ ἡ πρώτη καὶ ἀναίτιος ἀρχὴ, συνομολογεῖται καὶ ἡ ἀναγκαία σχέσις τῆς συνεπείας πρὸς τὴν ἀρχήν, ἡ πρώτη ισότης, ἡ πρώτη ἀναλογία, ὁ πρώτος ισόρροπος ζυγός, ὁ καθολικὸς νόμος τῆς αἰτιότητος καὶ τῆς λογικότητος, καὶ πᾶσα ἡ δι' αὐτοῦ λογική, τε καὶ ἐπιστημονική γνῶσις τῶν κατὰ τὸν νόμον τούτου σκεπτομένων καὶ συλλογιζομένων ἀνθρώπων. Ἄρα ὁ Λόγος αἴτιος πάστης λογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς γνώσεως πάντων τῶν ὄντων, καὶ ἡ τὸν Λόγον ἀγνοοῦσα ἢ ἀρνουμένη ἐπιστήμη φευδεπιστήμη ἐστίν, οὐδὲν ἐπίσταται, καὶ οὐδὲν ὑγιῶς δύναται γνῶναι, ἀλλὰ πλανᾶται καὶ πλανᾷ, καὶ εἰς ἀπώλειαν ἄγει τοὺς πλανωμένους. Ἡμᾶς δὲ ἡ τοῦ Λόγου γνῶσις πάστης φευδοῦς καὶ ἀλόγου γνώσεως ἀπαλλάττει, ποιεῖ ἀληθῶς σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καὶ μακαριότητος κληρονόμους ἐν τῷ μέλλοντι τῆς αἰωνιότητος βίῳ· ἡ γὰρ φιλία καὶ ἐπιστήμη τοῦ Ἰσοθέου Λόγου κατ' εὑθύνην ἡμᾶς εἰς τὴν θέωσιν ἄγει.

ΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ
ΤΗΣ ΨΕΥΔΟΥΣ ΓΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Οι μὴ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ Λόγου λαμβάνοντες, οὗτοι ἀναγκαίως ἔχουσι τὴν ψευδῆ, τὴν ἀντιφατικήν, τὴν βλάσφημον, ἥν πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀπώλειαν λαμβάνουσι παρὰ τοῦ σκολιοῦ πνεύματος τοῦ ψεύδους καὶ τῆς πλάνης, χειρῶν δίκην τὴν ἑαυτῶν φαντα-

σίαν πρὸς αὐτὸν ἐκτείνοντες. Οἱ μὴ διὰ τοῦ Λόγου λογι-
κῶς τὸν Θεὸν νοοῦντες καὶ ἐπιστάμενοι, οὗτοι φαντάζον-
ται τὸν Θεὸν ως οὐκ ἔστι, καὶ, μὴ εἰδότες ως ἔστιν, οἴ-
ονται εἰδέναι, καὶ φρεγαπατῶσι δειγῆς ἔκυπτούς. Οἱ λεγό-
μενοι λ. γένη θεῖσται φαντάζονται ἐναὶ Θεὸν μονοπρόσωπον
ἄνευ τοῦ γεννητοῦ Λόγου καὶ τοῦ ἐκπορευτοῦ Πνεύμα-
τος. **Ἄλλος Θεὸς** οὗτος τῶν θεῖστῶν οὐδεμίαν ἔχει ἀντι-
κειμενικὴν μπόστασιν, καὶ ἐξελέγγεται ἀπατηλὸν πλάσμα
φάντασίας ἀλόγου, ἀντιφατικόν τε καὶ αὐταναίρετον· διό-
τι Θεὸς ἄνευ τοῦ γεννητοῦ Λόγου καὶ τοῦ ἐκπορευτοῦ
Πνεύματος οὐδὲν ἄλλο ἔστιν ἢ ἀρχὴ πρώτη, ἄνευ πρώτης
συνεπίας καὶ ἄνευ δεσμοῦ ἀναγκαίου μεταξὺ τῆς συνε-
πίας καὶ τῆς ἀρχῆς, Θεὸς μὴ ἔχων Ἰδέαν καὶ γνῶσιν τῆς ἑ-
αυτοῦ ὑπάρξεως, Θεὸς ἄξωος καὶ ἀναίσθητος, ὥσπερ οἱ λίθοι.
Παραλογίζεται δὲ ὁ θεῖσμός, καὶ ἀντιφάσκει πρὸς ἔαυτὸν
καὶ πρὸς τὴν ἀληθείαν, διότι τίθησι τὴν πρώτην καὶ ἀπό-
λυτον ἀρχήν, ἀρνεῖται δὲ τὰς ἀμέσους καὶ συναίδειους
συνεπίας τῆς τεθείσης ἀρχῆς, καὶ συγχρονεῖται καὶ αὐτὴν
τὴν ἀρχήν, ἣν ὅμολογεῖ, ἀντικαθιστῶν αὐτὴν δι' ἐνὸς ὑπο-
κειμενικοῦ καὶ φαντασιώδους πλάσματος. Διότι ἀντὶ τοῦ
ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ γεννητοῦ τὸν Λόγον καὶ ἐκπορεύοντος
τὸ Πνεῦμα, καὶ ἐν αὐτοῖς ζῶντος καὶ νοοῦντος καὶ δρῶ-
τος, ὁ θεῖσμός λατρεύει ἐν φάντασμα ἀνυπόστατον, μίαν
ψευδῆ περὶ Θεοῦ Ἰδέαν, ἐν ἀὑλον εἰδώλον, δι' οὗ μόνον δια-
χρίνεται τῆς ὑλικῆς εἰδωλολατρείας· διότι ὁ μὲν εἰδωλο-
λάτρης εἰκονίζει καὶ φαντάζεται τὸν Θεὸν κατὰ τὸ ὅμοί-
ωμα τοῦ εἰδώλου, ὃ λατρεύει, ὁ δὲ θεῖστὴς εἰκονίζει καὶ
φαντάζεται τὸν Θεὸν διὰ μιᾶς ψευδοῦς καὶ ἀὑλου Ἰδέας,
ἥν σέβεται καὶ τιμᾷ ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. "Ἄρα θεῖσμός
καὶ εἰδωλολατρεία οὐσιωδῶς ταύτιζονται, ἀλλήλων δια-
φέροντες μόνον κατὰ τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ ἀὑλον. Ἔνῳ δὲ ὁ
θεῖστὴς καὶ ὁ εἰδωλολάτρης εἰσὶν ἀδελφοί καὶ τέκνα ἐνὸς
καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Διαβόλου, φαίνονται ὅμως ἐχθροί
ἀσπονδοι καὶ ἀλλήλων πολέμιοι· ὅτι τὸ ψεῦδος οὐ μόνον

τῇ ἀληθείᾳ πολέμιον, ἀλλὰ καὶ ἔαυτῷ. Ὁ δὲ πανθεῖσμὸς ὅγκω καὶ μεγέθει διαφέρει τῆς εἰδωλολατρείας, διότι ἀντὶ τῆς Θεοποίειας ἐνὸς κτίσματος ἡ ἐνὸς εἰδώλου θεοποίει ἐν συνόλῳ ὅλῃ τὴν κτίσιν, τὸ πᾶν, ἕξ οὖ καὶ πανθεῖσμὸς καλεῖται. Ὁ δὲ θεϊσμὸς, ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενος πρὸς τὸν Θεῖσμόν, συναγάπεται μετὰ τῆς ἀδελφῆς εἰδωλολατρείας καὶ τοῦ ἀσελφοῦ πανθεῖσμοῦ, ὅτι τίθησι τὴν ὑλὴν ὡς πρώτην ἄρχην καὶ αἰτίαν πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν γινομένων, καὶ θεοποιεῖ καὶ αὐτὸς τὴν ἀμορφὸν ὑλὴν καὶ τὸ μορφωμένον σύμπαν. Θεϊσμὸς λοιπὸν καὶ πανθεῖσμὸς καὶ εἰδωλολατρεία καὶ ὑλισμὸς περιέχουσι πᾶσαν τὴν ψευδήν καὶ ἀντιφατικὴν καὶ βλάσφημον περὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, καθ' ἣς ἀντιτάσσεται ἡ λογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ, ἡ ταῦτιζομένη πρὸς τὴν διογκατικὴν γνῶσιν τοῦ Σύμβολου τῆς πίστεως τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν. Διότι τὸ Σύμβολον τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τίθησι τὸν ἔνα Θεὸν μετὰ τῶν συναίδειῶν συνεπειῶν τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ, τοῦ γεννητοῦ Λόγου καὶ τοῦ ἐκπορευτοῦ Πνεύματος, καὶ πιστεύει εἰς ἔνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἔνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Γίδην τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἀγιον τὸ ἐκ μόνου τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ μόνη ἀληθῆς καὶ σωστικὴ περὶ Θεοῦ γνῶσις, διότι ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Λόγου, τοῦ εἰδότος καὶ ἀποκαλύψαντος τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν πρὸς σωτηρίαν τῶν πλανωμένων ἀνθρώπων. Ὁ Λόγος, ἐν μορφῇ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, ἀνήγγειλε καὶ ἀπέδειξεν αὐτοῖς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, τὸν Θεόν, ὃς γεννᾷ τὸν Λόγον καὶ ἐκπορεύει τὸ Πνεῦμα, τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα καὶ νοοῦντα καὶ δρῶντα ἐν τῷ ἔαυτοῦ Λόγῳ καὶ Πνεύματι. Ὁ Λόγος, τὸ ἔαυτοῦ γεννητὸν εἶναι ὁμολογῶν, ὁμολογῶν ἔαυτὸν Γίδην τοῦ Θεοῦ, ἀποκαλύπτει τὸν ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. Ὁ Λόγος λέγει τοῖς ἀκούσασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀνθρώποις· «Ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθο,

»καὶ ἦκω. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρός, καὶ ἐλήλυθα εἰς
»τὸν κόσμον· πάλιν ἀρίγμε τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι
»πρὸς τὸν Πατέρα.» Ο πιστεύων εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Λό-
γου πιστεύει ἀναγκαῖως εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα παντοκρά-
τορα, ὃς κανονικὸν λόγον καὶ ἐκπορεύει τὸ Πνεῦμα, καὶ
λαμβάνει ἀληθῆ καὶ ἐπιστημονικήν ιδέαν καὶ γνῶσιν περὶ
τοῦ αἰειδόντος Θεοῦ· διότι λαμβάνει τὴν γνῶσιν τῆς πρώ-
της καὶ ἀγαίτεο ἀρχῆς διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἐξ αὐτῆς
πρώτης καὶ ἀμέσου συνεπείας, καὶ αἰτιολογεῖ τὴν ὑπαρ-
χεῖν τοῦ Λόγου διὰ τῆς ἀναίτεο ὑπάρχεως τοῦ Θεοῦ, καὶ
ἀγεατιολογεῖ τὴν ἀναίτεο ὑπάρχεως τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀπο-
δεικνυούσης αὐτῆν ὑπάρχεως τοῦ Λόγου, δι' οὗ αἰτιολο-
γεῖ καὶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ο δὲ τὴν
γνῶσιν τοῦ Θεοῦ αἰτιολογικῶς κατέγων, οὗτος καὶ ἐπί-
σταται, καὶ οὐ φαντάζεται, καὶ οὐ πλανᾶται ὁμοίως τοῖς
Θεοῖσταις καὶ τοῖς πανθεῖσταις καὶ τοῖς εἰδωλολάτραις,
καὶ τοῖς ὄλισταις, ὡν ἡ πλάνη ἐπάξει αὐτοῖς κόλασιν
αιώνιον καὶ ὀδύνας καὶ οἰμωγὰς ἀτελευτήτους, ἐὰν μὴ
προλαβόντες ἀπαλλαγῶσιν αὐτῆς ἐγκαίρως· διότι ὁ Θεὸς
ἐξαπέστειλε τὸν λίτον αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον τὸν ἀνθρώπι-
νον, ἵνα διδάξῃ τὴν ἀληθειῶν καὶ ἐλέγξῃ τὸ ψεύδος, καὶ
ἵνα σωθῶσιν οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας
καὶ τοὺς λόγους τοῦ ψεύδους ἀποκρούοντες. Οἱ δὲ τούναν-
τίον πράττοντες καὶ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου περιφρο-
νοῦντες καὶ ὑθρίζοντες δίκην τίσουσι τῆς ἔχυτῶν ἀμαρ-
τίας ὅλεθρον αἰώνιον ἐν τῷ ἀστέστῳ πυρί, ὃ αὐτοῖς μετὰ
δικαιοσύνης ἥτοίμασται. Οὗτος ὁ λογικὸς ἐλεγχός τῆς
ψεύδος περὶ τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἔστω εἰς στηριγμὸν τῶν
πιστῶν καὶ εἰς φωτισμὸν τῶν ἀπίστων, καὶ εἰς δόξαν τῆς
Ορθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἥτις ἐκράτησε τὴν
ἀληθῆ περὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, μὴ κατακλυσθεῖσα ὑπὸ τῶν
ρευμάτων τῶν σοφιστικῶν αἱρέσεων, μηδὲ ὑπὸ τῆς βίας
τῶν κυράτων, δι' ἐξήγειρε κατ' αὐτῆς ἡ πνοὴ τοῦ ψεύδο-
προφήτου Μωάμεθ, ὃν ὁ Κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι

τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Θεῖος Παῦλος. Ἡλθεν ὁ καιρὸς τῆς ἀναλώσεως καὶ τῆς καταργήσεως τοῦ ἔχθροῦ ἡμῶν καὶ ἔχθροῦ τῆς ἀληθείας.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ο μόνος ἀληθινὸς Θεὸς γενώσκεται ἡμῖν λογικῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς διὰ τῆς γνώσεως τοῦ Λόγου, καθὼς προηγουμένως ἀποδέδεικται. Εἰ δὲ ὁ Θεὸς διὰ μόνου τοῦ Λόγου ἀληθῶς τε καὶ ἀπλανῶς γενώσκεται, ἔπειται διὸ καὶ διὰ μόνου τοῦ Λόγου ἀληθῶς ὄριζεται κατὰ τὸν λόγον τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἢ κατὰ τὸ «τί γάγ εἶναι,» ως λέγει Ἀριστοτέλης. Τὸ γεννητὸν εἶναι τοῦ Λόγου ὅρος ἐστὶ καὶ ὄρισμὸς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, διὸ οὐ ὄρισμοῦ ὁ Θεὸς γνωρίζεται κατὰ τὸν οὐσιώδη χαρακτῆρα τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ διαχρίνεται παντὸς ἄλλου ὄντος. Ἄλλὰ καὶ τὸ ἀγέννητον εἶναι τοῦ Θεοῦ ὅρος ἐστὶ καὶ ὄρισμὸς τῆς οὐσίας τοῦ Λόγου, διὸ οὐ ὁ Λόγος ἐπίσης γνωρίζεται καὶ διαχρίνεται παντὸς ἄλλου ὄντος. Διὰ τῶν ἐρωτήσεων, τί ἐστι Θεός; καὶ τί ἐστι Λόγος; ζητοῦνται οἱ ὄρισμοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Λόγου, οὓς διατυποῦμεν ὡδεῖς: Θεός ἐστιν ὁ τὸν Λόγον τῆς θεότητος ἐν ἑαυτῷ ἔχων, καὶ διὸ αὐτοῦ εἰδὼς καὶ ἀναγγέλλων τὴν ἑαυτοῦ ἀείδειον ὑπάρξειν· Λόγος δέ ἐστιν ὁ τὸν Θεὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχων, διὸ οὐ ἑαυτὸν ἀποδειχνύει. Κίὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν συναίδειον. Ἐκάτερος τῶν ὄρισμῶν τούτων ἔχει τὰ προσόντα τοῦ λογικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ ὄρισμοῦ, οἷον τὸ καθολικόν, τὸ ἴδιον, καὶ τὸ σαφές. Τὸ καθολικὸν μέν, διότι ἐκάτερος περιλαμβάνει πᾶν τὸ διὸ αὐτοῦ ὄριζόμενον, ὁ μὲν ὅλην τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν, ὁ δὲ ὅλην τοῦ Λόγου τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν· τὸ ἴδιον δέ, διότι καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ ὄρισμὸς μόνῳ τῷ Θεῷ ἀνήκει καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ, καὶ ὁ τῷ Λόγου ὄρισμὸς μόνῳ τῷ Λόγῳ ἀνήκει καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ· τὸ δὲ σαφὲς ἔχει ἐκάτερος, ως αὐτὸ τὸ αὐτόδηλον φῶς,

διότι δι' αὐτῶν γνωρίζεται σαφῶς καὶ διακεκριμένως τί
ἐστι Θεός, καὶ τί ἐστι Λόγος τοῦ Θεοῦ. Κατὰ δὲ τοὺς ἀ-
ληθεῖς τούτους καὶ ἐπιστημονικοὺς ὄρισμοὺς τὸ εἶναι τοῦ
Λόγου ἐστὶν ἐν τῷ εἴναι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ εἴναι τοῦ Θεοῦ
ἐστιν ἐν τῷ εἴναι τοῦ Λόγου, καὶ ἐκάτερον θατέρου ἐστὶ^{τόπος καὶ θρόνος} καὶ τροφή, καὶ τρυφὴ καὶ ἀνάπτωσις.
 'Ο ἐρωτῶν, που ὁ Λόγος ἦν ἀπ' ἀρχῆς; ἀκούει, ὅλος ἐν
 τῷ Θεῷ· καὶ ὁ ἐρωτῶν, ποῦ ὁ Θεὸς ἦν ἀπ' ἀρχῆς; ἀκούει,
 δῆλος ἐν τῷ Λόγῳ. Τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ ὡς τόπος καὶ θρόνος
 πρὸς τὸ εἶναι τοῦ Λόγου νοεῖται, καὶ τὸ εἶναι τοῦ Λόγου
 ὡς τόπος καὶ θρόνος πρὸς τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ νοεῖται, καὶ
 τὰ δύο εἶναι, ὡς ὄμοούσια καὶ ἴσα, ἐκάτερον ἐξίσου περιέ-
 χει τὸ ἔτερον, καὶ ἐκάτερον ἐστιν ἀμφὶ περιέγον καὶ περιε-
 χόμενον. Διὸ ἀκούομεν ἐκ τοῦ Λόγου· «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί,
 καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι.» «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐσμεν.»
 Λόγος καὶ Θεὸς ἐν εἰσι, διὰ τὸ εἶναι ἐν τῷ ἑτέρῳ ἐκάτερον·
 καὶ δύο εἰσί, διὰ τὸ εἶναι τὸν Λόγον Γίὸν καὶ τὸν Θεὸν Πα-
 τέρα. Εἰς καὶ μόνος ὑπάρχει Θεός, ἐκεῖνος, ὃς γεννᾷ τὸν
 Λόγον, καὶ πλὴν αὐτοῦ Θεὸς ἄλλος οὐκ ἐστι. Εἰς καὶ μό-
 νος ὑπάρχει Λόγος, ἐκεῖνος, ὃς λέγει· «Ἐγὼ ἐν τῷ Πα-
 τρί, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι.» καὶ «ὁ ἐωρακώς ἐμέ, ἐώ-
 ρακε τὸν Πατέρα» καὶ «οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα,
 εἰμή δι' ἐμοῦ.» Πλὴν δὲ αὐτοῦ Λόγος ἄλλος οὐκ ἐστιν
 ἀποδεικτικὸς τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως, τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας
 καὶ φύσεως. Διὰ τοῦτο καὶ μονογενῆς, καὶ ὄρος καὶ ὄρι
 σμὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ
 ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ εἰκὼν αὐτοῦ, καὶ Ἰδέα
 αὐτοῦ, καὶ Ἀλήθεια αὐτοῦ, καὶ Σοφία αὐτοῦ, καὶ Δύναμις
 αὐτοῦ, καὶ βραχίων αὐτοῦ, καὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ θρό-
 νος αὐτοῦ, καὶ τόπος ἀναπαύσεως αὐτοῦ, καὶ ἀρτος αὐτοῦ,
 καὶ χαρὰ αὐτοῦ, καὶ ἀγαλλίασις αὐτοῦ, ἐν κεφαλαίῳ εἰ-
 πειν, καλὸς καὶ ἀγαθὸς Γίὸς καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ Πατρός,
 ἀγαπητὸς καὶ λατρευτὸς ἴσα τῷ ἀγαπητῷ καὶ λατρευτῷ αὐ-
 τοῦ Πατρί. Εξ αὐτῆς δὲ τῆς ἀμοιβαίας τοποθεσίας καὶ τῆς

ἀμοιβαίας περιοχῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Λόγου πηγάδει καὶ
ὁ καθολικὸς νόμος τῆς τοποθεσίας ἐκάστου ὄντος, καὶ τῇ
καθολικῇ σχέσις τοῦ περιέχειν καὶ περιέχεσθαι. Οὐδὲν δυ-
νάμεθα νοῆσαι ἀλλὰ τῆς κατηγορίας τοῦ τόπου, καὶ πάντα
ὅσα βλέπομεν μικρά τε καὶ μεγάλα, βλέπομεν αὐτὰ συ-
δεόμενα ωτὰ τὴν σχέσιν τοῦ περιέχοντος καὶ τοῦ περιε-
χομένου. Οὐδὲν δύναται εἶναι ἀνευ ἑτέρου περιέχοντος
αυτό, καὶ τὰ μείζονος ἐκτάσεως σώματα περιέχουσι τὰ ἔ-
χοντα ἐλάσσονα ἔκτασιν. Ἡ θάλασσα λ. χ. περιέχει τοὺς
τάγχους καὶ τὰ πλοῖα, τὰ δὲ πλοῖα περιέχουσι τοὺς ναύτας,
τοὺς ἐπιβάτας, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς φορτία· ἡ γῆ περιέχει
τὰς πόλεις, αἱ πόλεις τοὺς οἰκους, οἱ οἶκοι τὰς οἰκογε-
νείας καὶ τὰ σκεύη αὐτῶν, καὶ ἐκαστον σκεῦος τοῦ οἴκου
περιέχει ἔτερον ἐλάσσονος ἐκτάσεως· ἡ γῆ περιέχει τὰ
ὄρη, τὰ βουνά, τοὺς λόφους, τὰς πεδιάδας, τὰς κοιλάδας,
καὶ ταῦτα περιέχουσι τὰ φυτά, τὰ δένδρα, τὰ ζῶα, καὶ
τὰ τούτοις παραπλήσια καὶ ὅμοια· περιέχει τοὺς ποτα-
μοὺς καὶ τὰς λίμνας, ἐν αἷς περιέχονται ζῶα ὑδρόβια μι-
κρά τε καὶ μεγάλα, καὶ πᾶν περιεχόμενον ὑπὸ μείζονος
ἐκτάσεως περιέχει καὶ αὐτὸ ἔτερα ἐλάσσονος ἐκτάσεως μέ-
χρι τῶν ἀοράτων καὶ μικροσκοπικῶν μορίων καὶ ζωϋφίων.
Ἡ δὲ θάλασσα καὶ ἡ γῆ ὅμοι ὡς ἐν σῶμα σφαιρικὸν περι-
έχεται ὑπὸ τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὴν ἀέρος, ὁ δὲ ἀὴρ
περιέχεται ὑπὸ τοῦ στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῷ το-
ποθετοῦνται καὶ περιέχονται πάντα τὰ οὐράνια σώματα,
οἷον ὁ Ἡλιος, ἡ Σελήνη, καὶ οἱ ἀστέρες. Τὸ δὲ στερέωμα
τοῦ οὐρανοῦ, τὸ περιέχον πάντα τὰ οὐράνια σώματα μετὰ
τῆς ἡμετέρας γῆς, ποῦ περιέχεται; Τοῦ τόπου τούτου ἡ
ἀντίληψις ἡμῶν οὐ δύναται ἴδειν ἔτερον τόπον περιέχοντα
αὐτόν, διότι οὐ δύναται ἴδειν καὶ τὰ πέρατα αὐτοῦ τοῦ
στερεώματος οὐδὲ τὴν ὅλην ἔκτασιν αὐτοῦ. Μή δυνάμενοι
δὲ ἴδειν τὴν ὅλην ἔκτασιν τοῦ στερεώματος καὶ τὰ πέ-
ρατα αὐτοῦ, ἀδυνατοῦμεν ἐπομένως ἴδειν καὶ τὸν μείζονα
αὐτοῦ τόπον τὸν περιέχοντα αὐτόν. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀδυνα-

μιας ήμων ταύτης οὔτε ἡ ἀπειρία τοῦ στερεώματος συνάγεται, οὔτε ἡ ἀνυπαρξία μείζονος τόπου περιεκτικοῦ τοῦ στερεώματος. Οἱ δὲ παρολογιζόμενοι φυσικοὶ καὶ οἱ παρὰ τὸν ὄρθδν λόγον φιλοσοφοῦντες, ἐπλασαν ἡ ἐφαντάσθησαν τὸ στερέωμα ως ἀπειρον γχώρον, ἐνῷ περιέχονται πάντα τὰ πεπερασμένα καὶ πεπερατωμένα σώματα, αὐτὸς δέ, ἀπειρος οὖν, μπὸς ἄλλου ἀπειρον γχώρου οὐ περιέχεται. Ἰσταγάται λοιπὸν ἐνώπιον τῆς φαντασιῶδους ἀπειρίας τοῦ στερεώματος, καὶ περαιτέρω οὐ βαίνουσι. Ἀλλὰ τὸ στερέωμα τοῦτο ἡ ἔναστρος οὐρανὸς ἔργον ἐστὶ καὶ ποίημα τοῦ Θεοῦ, γενόμενον τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς ἑξαημέρου κοσμοποιίας, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ Γραφή, λέγουσα· «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω ὁ διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα. Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος, καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν. »Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν, καὶ ἐγένετο ἐσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.» Στερέωμα λοιπόν, γενόμενον ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἀνωθεν καὶ κάτωθεν καὶ πανταχόθεν περατούμενον ὑπὸ ὕδατων, φύσει ἐστὶ πεπερατωμένον καὶ οὐχὶ ἀπειρον. Περιέχεται λοιπὸν καὶ τὸ πεπερασμένον τοῦτο στερέωμα ὑπὸ μείζονος ἐκτάσεως τόπου, ὃς ἐστιν ὁ πρῶτος οὐρανός, ὁ τόπος τῶν ἀνθρώπων ἀγγέλων, ὃν τόπον περιέχει τὸ ἀπειρον ὄντως τοῦ Θεοῦ Πνεύμα, τὸ πανταχοῦ παρὸν καὶ τὰ πάντα πληροῦν. Τὸ δὲ ἀπειρον τοῦ Θεοῦ Πνεύμα περιέχεται ἐν τῷ ἀπειρῷ εἶναι τοῦ Πατρός, ἐξ οὗ ἐκπορεύεται, καὶ ἐν τῷ ἀπειρῷ εἶναι τοῦ Υἱοῦ, ἐνῷ ἀναπαύεται. Τὰ δύο δὲ ταῦτα ὄμοούσια καὶ ἵστα εἶναι ἀμοιβαίως περιέχουσιν ἄλληλα, καὶ ἐκάτερον ὅρος καὶ ὄριον καὶ πέρας τοῦ ἔτερου ἐστί, καὶ ἀμφότερα ὅρος καὶ ὄριον καὶ πέρας τοῦ Ηνεύματος αὐτῶν· τὸ γὰρ ἀπειρον τοῦ Ηνεύματος καὶ τὸ ἀπειρον τοῦ Λόγου καὶ τοῦ

Θεοῦ σχετικῶς πρὸς τὰ πεπερασμένα ὅντα νοεῖται, ὃν ἔχαστον ἐν τόπῳ πεπερατωμένῳ περιορίζεται. Ἀλλὰ σχετικῶς πρὸς ἄλληλα δύο ἀπειρά, ἄλλὰ ώρισμένα καὶ ἀμοιβαίως περατούμενα ὡς Ἰσα ἐν Ἰσοις· εἶτι γὰρ ὅλου τὸ εἶναι τοῦ Πατρὸς ἐν ὅλῳ τῷ εἶναι τοῦ Ιησοῦ, καὶ ὅλου τὸ εἶναι τοῦ Ιησοῦ ἐν ὅλῳ τῷ εἶναι τοῦ Πατρός, καὶ ἀμφότερα ἐν ὅλῳ τῷ εἶναι τοῦ Πνεύματος, καὶ ἐν ἀμφοτέροις ὅλου τὸ εἶναι τοῦ Πνεύματος. Εἴ αὐτῆς δὲ τῆς ἀμοιβαίας τοποθεσίας τῶν τριῶν συναίδιων ὑποστάσεων πηγάζει καὶ ὁ καθολικὸς νόμος τῆς τοποθεσίας ἐκάστου ὅντος, καὶ ἡ καθολικὴ σχέσις τοῦ περιέχοντος καὶ περιεχομένου· εἰ γὰρ τὸ εἶναι τοῦ Λόγου ἐν τῷ εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ εἶναι τοῦ Λόγου, καὶ ἐν ἀμφοτέροις τὸ εἶναι τοῦ Πνεύματος, καὶ ἀμφότερα ἐν τῷ εἶναι τοῦ Πνεύματος, ἀναγκαίως ἐπακολουθεῖ καὶ ἡ τοποθεσία πάντων τῶν ὄντων σὺν τῇ ἀμοιβαίᾳ σχέσει τοῦ περιέχειν καὶ περιέχεσθαι. Εντεῦθεν τὸ καθολικὸν ἀξιώμα, ὅτι οὐδὲν δύναται εἶναι ἄνευ ἑτέρου, οὐδὲν νοεῖται ἄνευ τόπου καὶ χρόνου, καὶ ἄνευ τῆς σχέσεως τοῦ περιέχειν καὶ περιέχεσθαι. Οὕτως ἡ Φιλοσοφία τοῦ Λόγου ἐξηγεῖ τὰ λογικὰ ἀξιώματα τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, τὸν τόπον αὐτὸν καὶ τὸν χρόνον, καὶ τὴν ἀναγκαίαν σχέσιν τοῦ περιέχειν καὶ περιέχεσθαι, δεικνύουσα τὴν πηγὴν αὐτῶν, καὶ τὸν λόγον τῆς ἀναγκαιότητος αὐτῶν· ἐξηγεῖ τοῦ Θεοῦ τὸ ἀπειρον καὶ τὸ πέρας, τὸ ἀπειρον μὲν ὡς πρὸς τὰ πεπερασμένα ὅντα, τὸ πέρας δὲ ὡς πρὸς τὸν ὄριζοντα καὶ περατοῦντα αὐτὸν Λόγον, ὄριζόμενον καὶ αὐτὸν καὶ περατούμενον ἐν τῷ Θεῷ, ἀπειρον δὲ καὶ ἀπεριόριστον ὅντα ἀπέγαντι τῶν πεπερασμένων δημιουργημάτων.

ΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΟΡΙΣΜΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ἐκ τῶν λογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ὄρισμῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Λόγου ποριζόμεθα τὰ ἔξης λογικὰ καὶ λίαν φωτιστικὰ πορίσματα.